

N° 34

JACQUES NÈVE

Horloger d'Art- Uurwerkmaker

+ 32 477 27 19 08 - jneve@horloger.net - www.horloger.net

**“AU BON SAUVAGE” KLOK
DE KOFFIEBEZORGER**

Empire-periode, omstreeks 1805

H. 29 cm, B. 29 cm, D. 10 cm

PROVENANCE : Privéverzameling.

BIBLIOGRAFIE : Tardy, *La Pendule Française*, 2e deel: du Louis XVI à nos jours, 1969; *Pendule au "Nègre"*: 29 avril-12 juin 1978, Saint-Omer, Musée de l'Hôtel Sandelin, Tentoonstellingcatalogus; Marie-Christine Delacroix, *Les pendules au nègre*, L'Estampille, Augustus 1978; Hans Ottomeyer, *Vergoldete Bronzen*, Munich, 1986 ; Jean-Dominique Augarde, *Les Ouvriers du Temps*, 1996; Pierre Kjellberg, *La Pendule Française*, 1997.

"AU BON SAUVAGE" KLOK DE KOFFIEBEZORGER

Empire-periode, omstreeks 1805

Gangwerk met ontsnappingsmechanisme met terugwerkend anker, draadophanging, slagwerk met telrad op zilverbronzen bel. Autonomie van 15 dagen.

De wijzerplaat is vervaardigd uit email, met romeinse cijfers voor de uuraanduiding en arabische cijfers voor de kwartieren. Het draagt de signatuur *J... Cellier à Paris* (gevestigd aan de *rue du Bourg-l'Abbé* in 1806). De wijzers zijn in fleuron-stijl in geciseleerd, gegraveerd en verguld messing.

De kast is gemaakt van geciseleerd en verguld messing en zwart gepatineerd brons, en stelt een zwarte man voor die in een grote ton de koffie die hij net geleverd heeft, aan het strooien is. In de ton bevindt zich het gangwerk. Een palmboom met 7 takken staat aan de rechterkant van de ton. De zwarte man houdt een stok vast in zijn rechterhand en een zak op zijn rug. De ogen zijn geschilderd en van mooie kwaliteit, met buine pupillen. De basis van de klok is versierd met bijen, die de kracht van het harde werk van de « goede Wilde » symboliseren. Ze staan ook symbool voor Napoleon Bonaparte. Het laagrelief in het midden toont een koloniaal tafereel, namelijk twee zwarten die rietsuiker oogsten. De klok staat op vijf gedraaide voetjes die de vorm van eikels hebben.

H. 29 cm, B. 29 cm, D. 10 cm

« NEGER » OF « AU BON SAUVAGE » KLOKKEN

“Neger” - oftewel “au bon sauvage” - klokken zijn waarschijnlijk ontstaan tijdens de Directoire-periode en zullen nog tot de Empire-periode geproduceerd worden. Het enthousiasme vanwege klokkenmakers voor deze nieuwe vorm van exotisme vindt haar oorsprong in de grote literaire successen van de tweede helft van de XVIIIe eeuw. Literatuur zoals *De avonturen van Robinson Crusóé* van Daniel de Foe (1719), *Paul & Virginie* van Bernardin de Saint Pierre (1789), of nog *Atala* van Chateaubriand (1805) waren beroemde romans die de deugden van een bucolische terugkeer naar de Natuur aanprezen. Deze verstevigden de mythe van de ‘goede wildeman’ en zullen bijdragen tot het succes van dit nieuwe type klok.

Geliefde thema’s in de voorstelling van ‘goede zwarten’ waren o.a. de ontmoeting tussen Robinson en Vendredi, Atala die de aan een palmboom vastgebonden Chactas bevrijdt, of nog Paul en Virginie die worden gedragen door twee zwarten. Andere voorstellingen van werkende zwarten, rokende zwarten, een zwarte die koffie schenkt, de zwarte drager (fig. 1), of de zeeman die tegen een bal katoen leunt waren ook thema’s die veel voorkwamen. Deze laten duidelijk de Europese opvatting zien van de Afrikaanse zwarten die als slaaf naar Amerika waren overgeplaatst.

Fig.1 *Le portefaix (de porter)* (privé-collectie)

Stilletjes aan zal men onder de noemer “neger” naast de zwarte slaven ook de Amerikaanse indianen verstaan. Eerst dragen deze vaak een pluimentooi, maar geleidelijk aan zal de iconografie preciezer worden: later wordt Amerika

gesymboliseerd door een vrouwelijke jager met pluimen, die een alligator temt. De figuur van Afrika draagt daarentegen enkel een eenvoudige haarband en wordt vergezeld van een leeuw en een schildpad (fig. 2).

Fig.2 *L'Afrique*, model van Jean-Simon Deverberie (privé-collectie)

Deze nieuwe voorstellingen lopen samen met de stilistische evolutie van het brons als decoratief ornament, en laten op een soms verbluffende manier toe te spelen met de matte of gebruide vergulding en het gepatineerd brons. Modellen worden gemaakt vanuit een centrale kern (onderbroek of lendendoek) waarin de verschillende delen van het lichaam in worden gegeven. Decoratieve arm-, pols-, en enkelbanden verstoppen de montage van deze onderdelen. Een zwart vernis geeft de huidskleur weer en contrasteert sterk met de schitterend geschilderde ogen, sommigen in glas, anderen in email.

De eerste klok van dit type dat gedateerd is, is de beroemde “negerin”- klok gemaakt in 1784 voor Marie-Antoinette door klokkenmakers van de koning Furet en Gaudon. Jean-Simon Deverberie, bronsgieter en klokkenmaker aan de Rue Barbette in 1800, is in de XIXe eeuw zonder enige twijfel de absolute specialist van dit type klokken, ook wel “à l’Américaine” - klokken genaamd. Hij is de maker van uitzonderlijke stukken, waarvan de tekeningen worden bewaard in het Prentenkabinet van de Bibliothèque Nationale de Paris. Eén van zijn mooiste modellen is *L’Indien et l’Indienne enlacés* (*Indiaanse man en vrouw in omhelzing*). Deze is waarschijnlijk gebaseerd op de beschrijvingen van Bernardin de Saint Pierre en Chateaubriand.

MODEL VAN AMERIKA

verkocht door Jacques NÈVE in 2011

Klok uit de Consulat-periode (omstreeks 1800)